

ABSZTRAKTOK

1956 és a szocializmus: válság és újragondolás konferencia, Eger

2016. szeptember 8–10.

Bencsik Péter

Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Jelenkortörténeti Tanszék

bencsikp@yahoo.com

Társadalmi önszerveződés és a hatalom a forradalom kitörése előtt

1956 kora tavaszán, az SZKP XX. kongresszusa után Magyarországon ismét olvadás kezdődött meg a politikai életben és a társadalomban. Az 1954-es resztálinizálási kísérlet végképp kudarcba fulladt. A rendszer elleni kritikákat már 1955-ben sem lehetett elfojtani, de a kongresszus után ezek a hangok megerősödtek, s egyre inkább elérték a pártvezetést is. 1955 végétől számos területen folyt reformok előkészítése, ami idővel fel is gyorsult. (A külföldre utazás szabályainak liberalizálása terén a változások életbe is léptek, de már 1956 tavaszán előkészítették a parlamenti munka, az államigazgatás, a választójog, az értelmiséggel szembeni politika reformját stb.) A reformok életbe léptetése felgyorsult, amikor 1956 júliusában Rákosi távozni kényszerült. A pártellenzéki mozgalom vezetői eleinte pozitívan tekintettek a változásokra, az új vezetés (Gerő Ernő és társai) azonban -- miközben a reformok hívei voltak -- jellegzetes sztálinista módon léptek fel a bírálathoz minden megnyilvánulása ellen. Az előadásban azt vizsgálom, milyen reformokat vezetett be a régi-új pártvezetés és milyen módon tette meg ezt, valamint azt, hogy milyen célokkal, tervekkel és követelésekkel lépett fel a (párt)ellenzék. E két törekvés interakciójának, egymásra hatásának vizsgálata pedig érdekes tanulságokkal szolgál a forradalom kirobbanásának okai kapcsán.

Szakolczai Attila

szakolczaia@bparchiv.hu

Budapest Főváros Levéltára

Képviselési és közvetlen demokrácia 1956-ban

Az 1918–19-es német forradalmat azért verette le szélsőjobboldali, prefasiszta szabadcsapatokkal a szociáldemokrata kormány, mert úgy látta, hogy a forradalom Németország bolsevizálására, a szovjet példa követésére törekszik. 1956-ban azért döntött Hruscsov a november 4-i katonai intervencióról, a magyar forradalom fegyveres legázolásáról, mert úgy látta, hogy az ellenforradalom célja a munkáshatalom felszámolása és a kapitalizmus restaurációja. A német és a magyar forradalomnak egyaránt a tanácsok voltak a legjellemzőbb és legfontosabb intézményei, amelyek egyaránt napok alatt nőttek ki (látszólag) a semmiből; általában egyaránt ellenállás nélkül kerültek hatalmi helyzetbe; amelyek egyaránt túlélték a katonai vereséget; de az után fennhatóságuk egyre szűkebb tere szorult, és lassan elhaltak. Előadásomban, elsősorban egyetemes történelmi analógiák, párhuzamok alapján ahhoz a vitához próbálok néhány gondolatot hozzátenni, hogy mi zajlott 1956-ban Magyarországon – a nemzeti függetlenségi harcra túl. Nevezhető-e forradalomnak, és ha igen – véleményem szerint igen –, akkor miért, milyen jellemzők alapján. Ami reményeim szerint arra is választ kínál, miért nem látta támogatni érdemesnek a hidegháború egyik pólusa, míg a másik számára elfogadhatatlan volt.

ABSZTRAKTOK

**1956 és a szocializmus: válság és újragondolás konferencia, Eger
2016. szeptember 8–10.**

Varga Zsuzsanna

**Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar
vargazs@caesar.elte.hu**

Falusi önszerveződés 1956-ban

A rendszerváltás óta sokat enyhült az 1956-os forradalom történetének Budapest-centrikussága, különösen az 50. évfordulóra készült elemzéseknek, forráspublikációknak köszönhetően. (Közülük is kiemelkedik: A vidék forradalma. 1. kötet Szerk. Szakolczai Attila, Á. Varga László. Bp. 1956-os Intézet, 2003., A vidék forradalma. 2. kötet Szerk. Szakolczai Attila. Bp. 1956-os Intézet, 2006.) Habár a forradalom regionális sajátosságairól, térbeli dinamikájáról már elég részletes kép rajzolható, a vidéki városokhoz képest a falvakban lezajlott folyamatokról jóval kevesebbet tudunk. Pontosabban kevésbé rendszerezett a tudásunk.

Előadásom első részében arra vállalkozom, hogy bemutassam azokat a főbb intézménytípusokat, amelyek a közvetlen és képviselői demokrácia jegyében formálódtak ki a kistelepüléseken. Ezt követően azt foglalom össze, hogy milyen követeléseket fogalmaztak meg ezek a forradalmi testületek. Az előadás harmadik részében pedig kitérek az országos tendenciák mögött meghúzódó regionális sajátosságokra.